norden

Nordisk råd
– vårt råd

Nordisk råd – vårt råd

© Nordisk råd, 2012

ISBN 978-92-893-2375-8

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2012-734>

ANP 2012:734

Redaksjon: Silje Bergum Kinsten/Heidi Orava

Layout: Jette Koefoed

Fotografier: Karin Beate Nøsterud; Ingram; Image Select; Ojo;

Søren Sigfusson; Ludwig Ehlers/Landesarchiv Berlin;

fotografier fra «50 år Nordisk Råd 1952–2002»

Opplag: 3500

Trykk: Rosendahls-Schultz Grafisk, Albertslund

Printed in Denmark

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeid er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeid er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeidet. Det nordiske fellesskap arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeid ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom er med til å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

Nordisk råd

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Telefon (+45) 3396 0400

www.norden.org

I denne brosjyren får du vite mer om hva Nordisk råd dreier seg om. Du vil oppdage at Nordisk råds arbeid også påvirker ditt liv. Kanskje vil du også være med på å påvirke Nordisk råd.

Nordisk råd – vårt råd

Innledning	7
Etter katastrofen	8
De første skrittene	10
Tidslinje	10
Hvilke spørsmål arbeider Nordisk råd med?	14
Nærmere folket	17
Fakta om Nordisk råd	22

A silhouette of a person wearing a winter hat and jacket, standing on a dark, rocky outcrop. They are looking out over a body of water towards a sunset. The sky is a gradient of deep blue at the top to a bright orange near the horizon, with scattered clouds. The water reflects the orange light of the setting sun. The person's shadow is cast onto the rock they are standing on.

Det er viktig at vi oppfatter
Nordisk råd som vårt råd og er
oppmerksom på at Nordisk råd er
stedet der våre folkevalgte politi-
kere arbeider sammen om å styrke
det nordiske samarbeidet og den
nordiske stemmen i verden.

Innledning

Nordisk råd har eksistert i over seks tiår. På mange måter har alt forandret seg – tenk på levekårene våre nå i det 21. århundre i forhold til 1952, tenk på hva teknologien er i stand til i dag, og på hvor mye vi beveger oss på kryss og tvers av grenser ikke bare i Norden, men i hele verden.

De nordiske landenes sterke kulturelle, sosiale og demokratiske verdier har vært viktige i hele Nordisk råds levetid. Det er naturligvis også disse felles verdiene som skal bære Nordisk råd videre inn i framtiden. Men vesentligst er imidlertid at vi i Norden fortsatt vil oppfatte rådet som relevant for oss helt alminnelige nordboere. Det er viktig at vi oppfatter Nordisk råd som vårt råd og er oppmerksom på at Nordisk råd er stedet der våre folkevalgte

politikere arbeider sammen om å styrke det nordiske samarbeidet og den nordiske stemmen i verden.

Veien til å oppleve at Nordisk råd er vårt eget råd, går gjennom forståelse. Og den kommer fra kunnskap. Om Nordisk råds historie, om Nordisk råds sammensetning og ikke minst om hva Nordisk råd arbeider for hver eneste dag i alle de nordiske landene, men også ute i verden. For Nordisk råd vil og kan gjøre en forskjell for befolkningene i Norden, og forhåpentlig også for andre land og befolkningene der.

I denne brosjyren får du vite mer om hva Nordisk råd dreier seg om. Du vil oppdage at Nordisk råds arbeid også påvirker ditt liv. Kanskje vil du også være med på å påvirke Nordisk råd.

Jan-Erik Enestam

Direktør
Nordisk råd

Etter katastrofen ...

Historien om Nordisk råd begynner da andre verdenskrig slutter. Europa var ødelagt fra nord til sør og fra øst til vest. Sivile var på flukt, utryddelsesleirer ble funnet, det kom stadig fram nye historier om de utroligste menneskelige tragedier – og i Japan hadde USA sluppet to atombomber med ufattelig ødeleggende konsekvenser. Den gamle verden var knust. Men heldigvis kom gjenoppbyggingen raskt i gang, og et viktig nytt politisk

forum som FN oppsto i 1945 for å skape et rom for internasjonal dialog og samarbeid.

I Norden sto vi med en felles fornemmelse av at vår beskjedne størrelse kunne bli et problem i en usikker verden. Man trengte bare å se på store naboer som et sønderbombet Tyskland og et uberegnelig Sovjetunionen. Hva ville kunne skje der?

Følelsen av ubalanse og usikkerhet var altså massivt til stede på slutten av 1940-tallet, og de nordiske

landene kunne se at de mange språklige og kulturelle fellestrekkene kunne utnyttes bedre. Samfunns-systemene våre var ikke identiske, men likhetspunktene var flere enn forskjellene. Ideen om et nordisk samarbeid oppsto derfor ut fra et ønske om å gi Norden en større og sterkere stemme i en tid da ingen kunne forutse den politiske utviklingen. Den folkelige støtten til opprettelsen av Nordisk råd var stor, og Foreningen Norden var en sentral og drivende kraft for denne folkebevegelsen.

Følelsen av ubalanse og usikkerhet var altså massivt til stede på slutten av 1940-tallet, og de nordiske landene kunne se at de mange språklige og kulturelle fellestrekkene kunne utnyttes bedre.

De første skrittene

Det aller første initiativet til et nordisk samarbeid kom fra den danske statsministeren Hans Hedtoft (S), som i august 1951 foreslo å opprette et organ hvor nordiske parlamentarikere regelmessig kunne møtes til samråd – også med de nordiske regjeringene.

I 1952 ble forslaget til Hedtoft vedtatt av Danmark, Island, Norge og Sverige. Nordisk råd var et faktum, og Nordisk råds første sesjon ble avholdt 13. februar 1953 på danske Christiansborg. Hans Hedtoft ble valgt til rådets første president.

Nordisk råd
oprettes
i 1952

Nordisk råds første
sesjon opprettes
13. februar 1953

Helsingfors-
avtalen
23. mars 1962

1951 • 1952 • 1953 • 1954 • 1955 • 1956 • 1957 • 1958 • 1959 • 1960 • 1961 • 1962 • 1963 • 1964 • 1965 • 1966 • 1967 • 1968 • 1969 • 1970 • 1971 • 1972 • 1973 • 1974 • 1975 • 1976 • 1977 • 1978 • 1979 • 1980 • 1981 • 1982 • 1983 • 1984 • 1985 • 1986 • 1987 • 1988 • 1989 • 1990 • 1991 • 1992 • 1993 • 1994 • 1995 • 1996 • 1997 • 1998 • 1999 • 2000 • 2001 • 2002 • 2003 • 2004 • 2005 • 2006 • 2007 • 2008 • 2009 • 2010 • 2011 • 2012 • 2013 • 2014 • 2015 • 2016 • 2017 • 2018 • 2019 • 2020 • 2021 • 2022 • 2023 • 2024 • 2025

Forslag om å
opprette et
Nordisk råd
13. august 1951

Det felles nordiske
arbeidsmarkedet
2. juli 1954

Finland
medlem
i 1955

Passfriheten utvik-
les til passunion i
1958

Nordisk råds
litteraturpris deles ut
første gang i 1962

Nordisk råds
musikkpris
stiftes i 1965

Passfrihet
innføres i 1952

Den nordiske kon-
vensjonen for sosial
trygghet i 1955

Finland blir med

I 1955 ble også Finland medlem av Nordisk råd. Ved åpningen av den fjerde sesjonen i København i 1956 uttalte rådets president, svenske Bertil Ohlin (FP), følgende: «Vi har kjent det som om en stol har stått tom så lenge Finland ikke har vært med ... Først nå er vår nordiske krets fulltallig.»

Full fart framover

I 1950-årene fattet Nordisk råd en rekke vedtak som gjorde livet lettere for borgerne i de nordiske landene. Den nordiske passunionen som rådet vedtok, gjorde det lettere for nordboerne å reise, og ble et tidlig forbilde for Schengen-samarbeidet.

Danmark
medlem
av EF i 1973

1966 • 1967 • 1968 • 1969 • 1970 • 1971 • 1972 • 1973 • 1974 • 1975 • 1976 • 1977 • 1978 • 1979 • 1980 • 1981

Færøyene og
Åland medlem-
mer i 1970

Etableringen av
en samlet
kulturavtale i 1971

Simultantolkning
til finsk innføres i
1977

Nordisk
ministerråd så
dagens lys i 1971

Helsingforsavtalen

Samtidig med at det nordiske samarbeidet ble sterkere, orienterte de nordiske landene seg også mot resten av Europa. Medlemskapene i EFTA og medlemssøknadene til EF satte fart i prosessen med å utvikle en traktat om det nordiske samarbeidet.

Helsingforsavtalen, en slags grunnlov for Norden, ble vedtatt i Helsingfors 1962. I den ble det blant annet slått fast at Nordisk råd skulle ha mulighet for å uttale seg i spørsmål av prinsipiell betydning for det nordiske samarbeidet.

Stadig bredere samarbeid

Det skulle gå noen år før Åland, Færøyene og Grønland ble medlemmer av Nordisk råd. I 1970 ble det vedtatt at Færøyene og Åland kunne delta som medlemmer av henholdsvis den danske og finske delegasjonen. De grønlandske representantene fikk plass i den danske delegasjonen til Nordisk råd i 1984.

Etter at Ålandsdokumentet ble vedtatt av samarbeidsministrene i Mariehamn på Åland i 2007, har Færøyene, Grønland og Åland fått mer å si i det nordiske samarbeidet.

Grønland medlem i 1984

Berlinmurens fall i 1989

Sametingene i Finland, Norge og Sverige får observatørstatus i Nordisk råd 1994

Nordisk råds natur- og miljøpris opprettes i 1995

1982 · 1983 · 1984 · 1985 · 1986 · 1987 · 1988 · 1989 · 1990 · 1991 · 1992 · 1993 · 1994 · 1995 · 1996 · 1997 · 1998 · 1999 · 2000 · 2001 · 2002 · 2003 · 2004 · 2005 · 2006 · 2007 · 2008 · 2009 · 2010 · 2011 · 2012 · 2013 · 2014 · 2015 · 2016 · 2017 · 2018 · 2019 · 2020 · 2021 · 2022 · 2023 · 2024

Handlingsplanen for økonomisk utvikling og full sysselsetting i 1985

Den baltiske forsamling grunnlegges med Nordisk råd som forbilde i 1991

Norge og Island medlemmer av EØS i 1994

Sverige og Finland medlemmer av EU i 1995

Kulturavtalen

Ønsket om et hurtigere, smidigere og mindre byråkratisk samarbeid på kulturområdet førte i 1971 til etableringen av en samlet kulturavtale. Målet var å øke effekten av den samlede innsatsen av landenes investering i undervisning, forskning og annen kulturell virksomhet.

Nordisk råds priser

Nordisk råd deler hvert år ut en litteraturpris, en musikkpris, en filmpris og en natur- og miljøpris. Formålet med Nordisk råds priser er å øke interessen for de nordiske landenes litteratur, språk, musikk og film. Samtlige priser er på 350 000 danske kroner.

Det europeiske samarbeidet

I 1973 ble Danmark medlem av det mange fryktet ville gi Nordisk råd dødsstøtet, nemlig EF. Men i stedet for å smuldre vekk fikk det nordiske samarbeidet nytt liv gjennom et mer forpliktende regjeringssamarbeid i Nordisk ministerråd, som så dagens lys i 1971. Norge og Island ble med i EØS 1994, noe som gjør at de følger de samme reglene for fri bevegelighet

innenfor det europeiske indre markedet som de andre nordiske landene følger innenfor rammen av EU.

Berlinmurens fall gir nye muligheter

Berlinmurens fall i 1989 fikk stor betydning for utvidelsen og styrkingen av det nordiske samarbeidet med de baltiske landene og Nordvest-Russland.

Nordisk råds
filmpris stiftes i
2002

Samarbeidet med russiske
parlamentarikere får fastere
former i 2010

1970 • 1998 • 1999 • 2000 • 2001 • 2002 • 2003 • 2004 • 2005 • 2006 • 2007 • 2008 • 2009 • 2010 • 2011 • 2012

Ungdommens nordiske
råd danner selvstendig
organisasjon i 2002

Ålandsdokumentet
opprettet
5. september 2007

Parlamentarikerne i Nordisk råd har også jevnlig kontakt med andre interparlamentariske organisasjoner i Europa. Det internasjonale samarbeidet og nettverket utvikler seg hele tiden. Samarbeidet i Den parlamentariske østersjøkonferansen BSPC har som mål å styrke Østersjø-regionen som helhet.

I 2007 opprettet Nordisk råd også kontakt med både opposisjonen og parlamentssiden i Hviterussland, blant annet gjennom rundbordssamtaler.

Hvilke spørsmål arbeider Nordisk råd med?

Arbeidet i Nordisk råd kan forklares ganske enkelt. Det skyldes at parlamentarikerne i Nordisk råd først og fremst er drevet av ett ønske: ønsket om at Norden skal være et godt sted å leve. Det er det primære målet for alle ideene og forslagene som oppstår i Rådet.

Men det er innlysende at veien til å gjøre Norden til et godt, eller bare et bedre, sted å leve ikke er snorrett. Det finnes mange utfordringer, mange interesserer, og derfor er det alltid mange forskjellige hensyn som må tas. Nordisk råd er i utgangspunktet tettere på borgerne enn Nordisk ministerråd, som er et samarbeid på regjeringnivå – i Nordisk råd kan parlamentarikerne, i større grad enn regjeringene, samarbeide på tvers av nasjonale skiller og dermed lettere arbeide for merkesaker ut fra sin politiske overbevisning.

Blant de mest fundamentale utfordringene for Nordisk råd er spørsmål som for eksempel vedli-

kehold og videreutvikling av **den nordiske velferdsmodellen**. I det 20. århundret var ideen om de nordiske velferdssamfunnene stort sett på konstant frammarsj. Men i dag har modellen kommet mer under økonomisk press.

De kulturelle spørsmålene er også sentrale for arbeidet i rådet. Det skyldes at vi ligner på hverandre. Språkene og mentaliteten, verdiene og det generelle kulturfellesskapet vårt er overordnet sett i høyere grad en samlande enn en atskillende faktor. Derfor er spørsmål om nordisk kultur alltid avgjørende viktige for Nordisk råd.

Av andre vesentlige spørsmål er det verd å nevne **mobiliteten for nordiske statsborgere** innenfor Nordens grenser – at vi fritt kan reise fra et land til et annet er ikke en gitt rett, men et resultat av politiske beslutninger.

Hvis vi også ser ut over Nordens grenser, er det interessant å huske på at selv om det primære målet som nevnt er å sikre et godt liv for nordboere i vår del av verden, kan vi ikke bare arbeide for dette målet ved å tenke og handle i vår egen region. Derfor vil Nordisk råd ikke bare kjempe for **et bærekraftig Norden**,

men også være medvirkende til å skape et grønnere Europa, arbeide for å skape en grønnere økonomi og stanse klimaendringene.

Verdier som **menneskerettigheter, demokrati, likestilling og rettsstatsprinsipper** danner kjernen for Nordisk råds internasjonale engasjement.

Samarbeidet om en nordisk utenriks- og forsvarspolitikkk står også stadig høyt på agendaen. Norden er i stor grad påvirket av det som skjer i øvrige Europa og globalt. Derfor er EU-politikk og de globale utfordringene en del av Nordisk råds dagsorden. Nordisk råd arbeider derfor målrettet for å gi Norden en sterk stemme i forbindelse med EU-spørsmål, som man for eksempel gjorde i forbindelse med revideringen av EUs forbrukerdirektiv og utarbeidingen av EUs østersjøstrategi samt EUs fiskeripolitikk.

Kort sagt er den nordiske kontakten med omverdenen sentral for rådet. Bare ved å påvirke omverdenen kan Nordisk råd få innflytelse på internasjonal politikk og dermed også skape de best mulige resultater for innbyggerne i de nordiske landene.

Arbeidet i Nordisk råd kan forklares ganske enkelt. Det skyldes at parlamentarikerne i Nordisk råd først og fremst er drevet av ett ønske: ønsket om at Norden skal være et godt sted å leve.

Nordisk råd arbeider
konstant med å bli enda
bedre til å være i kontakt med
befolkningen i de nordiske lan-
dene. Og for å fremme åpenhet
og dialog innførte Nordisk råd
derfor såkalt «foretrede»
pr. 1. januar 2012.

Nærmere folket

Nordisk råd arbeider konstant med å bli enda bedre til å være i kontakt med befolkningen i de nordiske landene. Og for å fremme åpenhet og dialog innførte Nordisk råd derfor såkalt «foretrede» pr. 1. januar 2012. Det betyr at enhver nordisk borger kan be om et møte med et utvalg i Nordisk råd for å legge fram sine synspunkter på rådets politikk. Det er et konkret tiltak som i enda høyere grad enn før skal gjøre Nordisk råd til ditt og mitt råd – vårt råd.

Presidiet og utvalgene i Nordisk råd

Medlemmene av Nordisk råd er fordelt i Presidiet og de fem utvalgene.

Presidiet

Presidiet er Nordisk råds politiske ledelse. Mellom sesjonene er Presidiet rådets øverste besluttende organ. Presidiet har ansvar for de overordnede politiske spørsmålene, planlegging og budsjetter og det utenriks- og sikkerhetspolitiske parlamentariske samarbeidet. Nordisk råds president og visepresident er medlemmer av Presidiet.

Kultur- og utdanningsutvalget

Kultur:

- Ny teknologi og medieplattformer
- Språksamarbeid
- Nyskaping innenfor kulturpolitikken, herunder forskning og analyse

Utdanningsområdet:

- Frafallsproblematikker
- Ungdomsarbeidsledighet
- Livslang læring
- Innovasjon i utdanningene

Medborger- og forbrukerutvalget

- Demokrati
- Menneskerettigheter
- Medborgerrettigheter
- Likestilling
- Forbrukerspørsmål
- Matsikkerhet
- Kriminalitetsbekjempelse, herunder internasjonal kriminalitet og terrorisme
- Justispolitiske saker
- Innvandring og flyktninger
- Samarbeid mot rasisme
- Urfolks rettigheter

Miljø- og naturressursutvalget

- Klimaendringer
- Atomsikkerhet
- Fiskeriforvaltning
- Matproduksjon og mattrygghet
- Vern av biologisk mangfold
- Miljøvern i Arktis
- Farlige kjemikalier
- Energi og transport (sammen med Næringsutvalget)

Næringsutvalget

- Indre marked, fri bevegelse, fjerning av grensehindre, handel
- Regioner og strukturstøtte
- Sysselsetting og arbeidsmarked
- Arbeidsmiljø
- Infrastruktur og transport
- Kommunikasjon
- IT
- Forskning
- Energi (sammen med Miljøutvalget)

Velferdsutvalget

- Velferds- og trygghetsordninger
- Sosial- og helsespørsmål
- Funksjonshemminger
- Bygg og bolig
- Familie
- Barn og ungdom
- Narkotika, alkohol og andre misbruksformer.

Kontrollkomiteen

Kontrollkomiteen utøver den parlamentariske kontrollen over virksomhet som finansieres med felles nordiske midler.

Valgkomiteen

Valgkomiteen forbereder valg som besluttes av plenarforsamlingen.

Partigruppene i Nordisk råd

Siden 1973 har Nordisk råds valgte medlemmer kunnet danne nordiske partigrupper. En nordisk partigruppe må omfatte minst fire medlemmer og ha representanter fra minst to land.

Ettersom en slik partigruppe må ha minst fire medlemmer fra minst to land, innebærer det at det finnes en del medlemmer som ikke tilhører noen registrert nordisk partigruppe. Nordisk råds politiske ledelse, Presidiet, fastsetter reglene for hvordan registrering av partigrupper skal gjøres.

Nordisk råd har fem partigrupper:

- Den sosialdemokratiske gruppen
- Midtengruppen
- Den konservative gruppen
- Den venstresosialistiske grønne gruppen
- Nordisk frihet

De nordiske landenes sterke kulturelle, sosiale og demokratiske verdier har vært viktige i hele Nordisk råds levetid.

FAKTA

Nordisk råd

- Nordisk råd er det offisielle nordiske samarbeidets parlamentariske organ, som ble opprettet i 1952.
- Rådet er en av de tre hovedpilarene i det nordiske samarbeidet. De andre to er det folkelige samarbeidet og regjeringssamarbeidet.
- Nordisk råd gir råd og tar initiativ overfor de nordiske landenes regjeringer og Nordisk ministerråd.
- 87 medlemmer fra Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Færøyene, Grønland og Åland. Danmark, Finland, Norge og Sverige har 20 medlemmer hver. Av de danske medlemmene kommer to fra Færøyene og to fra Grønland, mens to av Finlands medlemmer kommer fra Åland. Island har syv medlemmer i Nordisk råd.
- Medlemmene utnevnes av de nasjonale parlamentene etter forslag fra partigruppene.
- Det løpende politiske arbeidet finner sted i Presidiet og i de fem fagutvalgene.
- Parlamentarikerne kan påvirke det nordiske samarbeidet blant annet gjennom medlems- og utvalgsforslag, rekommandasjoner, skriftlige fremstillinger, uttalelser og skriftlige og muntlige spørsmål til de nordiske regjeringene og Nordisk ministerråd. Praksisen med spørsmål er unikt i hele verden.
- Nordisk råd møtes ved to årlige sesjoner og fem årlige utvalgsmøter.
- Presidentskapet alternerer mellom medlemslandene, og varer et år av gangen.

FAKTA

Nordisk råds sesjon

- Under Nordisk råds sesjon diskuterer Nordisk råds medlemmer politikk med regjeringsmedlemmer fra de fem nordiske landene, Færøyene, Grønland og Åland. Dette er en unik form for internasjonalt samarbeid.
- Under sesjonen avgjør parlamentarikerne hvilke forslag som skal sendes videre til de nordiske regjeringene. Dette skjer både på temasesjonen i mars og på høstsesjonen.
- Parlamentarikerne i Rådet kan stille spørsmål direkte til de nordiske ministrene under sesjonen.
- Høstsesjonen avholdes i det landet som har presidentskapet.
- Under sesjonen velges det også president, visepresident og medlemmer til Presidiet og utvalgene for året som kommer.

**Nordisk råd er det offisielle
nordiske samarbeidets
parlamentariske organ,
som ble opprettet i 1952.**

norden

Nordisk råd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

Veien til å oppleve at Nordisk råd er vårt eget råd, går gjennom forståelse. Og den kommer fra kunnskap. Om Nordisk råds historie, om Nordisk råds sammensetning og ikke minst om hva Nordisk råd arbeider for hver eneste dag i alle de nordiske landene, men også ute i verden. For Nordisk råd vil og kan gjøre en forskjell for befolkningene i Norden, og forhåpentlig også for andre land og befolkningene der.

I denne brosjyren får du vite mer om hva Nordisk råd dreier seg om. Du vil oppdage at Nordisk råds arbeid også påvirker ditt liv. Kanskje vil du også være med på å påvirke Nordisk råd.

ISBN 978-92-893-2375-8
<http://dxdoi.org/10.6027/anp2012-734>
ANP 2012:734